

บทที่ 3

ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์

1. จำนวนเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

จำนวนเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ เป็นเครื่องชี้ถึงขนาดธุรกิจของสาขานั้น และบอกถึงปริมาณสินเชื่อและการให้ความสำคัญแก่สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์

จากตัวอย่างธนาคารพาณิชย์ที่ใช้ศึกษา ในระยะ 3 ปี คือ 2529 - 2532 พบว่าเงินให้สินเชื่อทุกประเภทของธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูงปีละกว่าร้อยละ 20 ธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2529 ให้สินเชื่อเกษตรโดยเฉลี่ยสาขาละ 15.9 ล้านบาท และในปี 2532 ให้สินเชื่อเกษตรโดยเฉลี่ยสาขาละ 105.9 ล้านบาท อัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 20.53 ต่อปี ส่วนสินเชื่อนอกเกษตรนั้นในปี 2529 ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อโดยเฉลี่ยสาขาละ 27.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นสาขาละ 188.9 ล้านบาทในปี 2532 หรือมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 21.25 ต่อปี (ตารางที่ 7)

สาขาธนาคารที่มีทำเลที่ตั้งสาขาที่แตกต่างกัน มีปริมาณเงินให้สินเชื่อและอัตราการขยายตัวของสินเชื่อที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

สาขาในเขตอำเภอรอบนอกโดยเฉลี่ยจะให้สินเชื่อเกษตรมากกว่าสาขาในเมือง และมีอัตราการเพิ่มของเงินให้สินเชื่อที่มากกว่าด้วย ดังจะเห็นได้จากในปี 2529 สาขาในเขตรอบนอกให้สินเชื่อเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 18.1 ล้านบาท เทียบกับสาขาในเมืองที่ให้สินเชื่อเฉลี่ยสาขาละ 13.5 ล้านบาท ทำนองเดียวกันในปี 2532 นั้น สาขาในเขตอำเภอรอบนอกให้สินเชื่อเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 33.6 ล้านบาท และสาขาในเมืองให้สินเชื่อเฉลี่ย 22.1 ล้านบาท (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 เงินสินเชื่อเกษตรกรและนอกเกษตรกรของธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ล้านบาท

	2529			2532			อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (%)		
	สินเชื่อเกษตรกร	สินเชื่อนอกเกษตรกร	รวม	สินเชื่อเกษตรกร	สินเชื่อนอกเกษตรกร	รวม	สินเชื่อเกษตรกร	สินเชื่อนอกเกษตรกร	รวม
เงินทุกสาขา	15,908	105,991	121,899	27,858	188,916	216,774	20.53	21.25	21.15
สาขาในเขตเมือง	13,558	125,265	138,823	21,160	224,230	245,390	16.00	21.42	20.91
สาขาในเขตกึ่งเมืองนอก	18,174	44,668	62,842	33,654	82,067	115,721	22.80	22.48	22.57
สาขาขนาดใหญ่	41,641	316,155	357,796	53,975	500,386	554,361	9.03	16.54	15.71
สาขาขนาดกลาง	22,936	117,444	140,380	35,011	188,831	223,842	15.14	17.15	16.83
สาขาขนาดเล็ก	7,913	29,445	37,358	19,855	76,251	96,106	35.89	37.32	37.02

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในระยะ 3 ปีที่น่าสนใจศึกษา ปริมาณเงินให้สินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกเกษตรของธนาคารพาณิชย์ปล่อยไป มีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ สาขาในเมืองมีอัตราการขยายตัวของสินเชื่อเกษตรเฉลี่ยร้อยละ 16.00 ต่อปี เช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอรอบนอก มีอัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อเกษตรเฉลี่ยร้อยละ 22.80 ต่อปี และสินเชื่อนอกเกษตรขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 22.48 ต่อปี

น่าสังเกตว่า สาขาธนาคารที่ตั้งอยู่ในเมือง มีอัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อเกษตรน้อยกว่าสินเชื่อนอกเกษตรอย่างชัดเจน

การขยายตัวของเงินให้สินเชื่อของสาขาธนาคารที่มีขนาดธุรกิจแตกต่างกัน สามารถสรุปได้ว่า สาขาที่มีขนาดเล็กกว่ามีอัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อมากกว่าสาขาที่มีขนาดใหญ่กว่า เนื่องจากมีฐานสินเชื่อที่เล็กกว่า อย่างไรก็ตาม สาขาทั้งสามขนาดนั้นยังคงให้สินเชื่อเกษตรเป็นหลักและมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าสินเชื่อเกษตรอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับปริมาณเงินให้สินเชื่อในปี 2529 สาขาขนาดใหญ่ให้สินเชื่อเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 41.6 ล้านบาท เทียบกับเงินให้สินเชื่อนอกเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 316.1 ล้านบาท สาขาขนาดกลางให้สินเชื่อเกษตรและนอกเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 22.9 ล้านบาท และ 117.4 ล้านบาท ตามลำดับ และสาขาขนาดเล็กให้สินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 7.9 ล้านบาท และ 29.4 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนในปี 2532 นั้นมีโครงสร้างเงินให้สินเชื่อคล้ายปี 2529 คือ สาขาขนาดใหญ่ให้สินเชื่อเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 53.9 ล้านบาท เทียบกับเงินให้สินเชื่อนอกเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 500.3 ล้านบาท สาขาขนาดกลางให้สินเชื่อเกษตรและนอกเกษตร เฉลี่ยสาขาละ 35.0 ล้านบาท และ 188.8 ล้านบาท ตามลำดับ และสาขาขนาดเล็ก ให้สินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกเกษตรเฉลี่ยสาขาละ 19.8 ล้านบาท และ 76.2 ล้านบาท ตามลำดับ

ธนาคารพาณิชย์จะให้สินเชื่อเกษตรได้มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้ อำนาจของผู้จัดการสาขาในการอนุมัติวงเงินกู้สินเชื่อเกษตร หลักประกัน วิธีการคำนวณมูลค่าหลักประกันของธนาคารพาณิชย์และวิธีการคำนวณต้นทุนการให้สินเชื่อของธนาคารว่า ค่าวมแล้วใกล้เคียงกับต้นทุนที่เป็นจริงมากน้อยเพียงใด อำเภอที่ตั้งสาขาและอัตรากำลังพนักงานสินเชื่อเกษตร

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์นั้นได้แก่ อัตราดอกเบี้ย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยที่ธนาคารจ่ายให้แก่ผู้ฝาก ภาวะเศรษฐกิจของปีนั้นว่าเอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร และการหารายได้ของเกษตรกร หนี้ปัญหาหรือสินเชื่อที่มีความเสี่ยงในการชำระหนี้ จำนวนลูกหนี้เกษตรของธนาคาร และประสิทธิภาพการให้สินเชื่อ การให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารว่ามีมากน้อยเพียงใด

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์

2.1 อำนาจการอนุมัติเงินกู้ของผู้จัดการสาขา

ผู้จัดการสาขาธนาคารได้รับอำนาจจากสำนักงานใหญ่ของธนาคารให้อนุมัติวงเงินกู้ได้จำนวนหนึ่ง วงเงินนี้จะแตกต่างกันไประหว่างธนาคาร และแม้แต่ธนาคารเดียวกัน วงเงินที่ผู้จัดการสาขาจะอนุมัติได้ก็จะแตกต่างกันไปตามขนาด ประสบการณ์ ช่วงเวลาการเป็นผู้จัดการ และผลงานที่ผ่านมาของผู้จัดการ

การกำหนดวงเงินที่ผู้จัดการสาขาสามารถอนุมัติได้ หมายความว่า ถ้าวงเงินของกุ่มากกว่าวงเงินที่ผู้จัดการสามารถอนุมัติได้ สาขาต้องส่งคำขอกู้ให้แก่ผู้มีอำนาจสูงขึ้น เพื่อพิจารณาอนุมัติตามลำดับขั้น

ผลการสำรวจพบว่าประมาณร้อยละ 58.9 ของสาขาธนาคารในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ที่ผู้จัดการสาขาสามารถอนุมัติวงเงินได้ไม่เกิน 300,000 บาท และประมาณร้อยละ 84.9 ของสาขาธนาคารในภาคที่ผู้จัดการสาขานุมัติได้ไม่เกิน 500,000 บาท (ตารางที่ 8)

วงเงินที่ผู้จัดการสาขาธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกสามารถอนุมัติได้โดยเฉลี่ยแล้วมีจำนวนน้อยกว่าวงเงินที่ผู้จัดการสาขาในเมืองอนุมัติได้ กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 77.4 ของสาขาธนาคารในอำเภอรอบนอก ผู้จัดการมีอำนาจอนุมัติไม่เกิน 3 แสนบาท ในขณะที่ร้อยละ 36.0 ของสาขาในเมืองเท่านั้นที่ผู้จัดการสาขามีอำนาจอนุมัติในวงเงินนี้ประมาณร้อยละ 76.0 ของสาขาธนาคารในอำเภอรอบนอก ผู้จัดการมีอำนาจอนุมัติไม่เกิน 5 แสนบาท ในขณะที่ร้อยละ 90.3 ของสาขาธนาคารในเมืองที่ผู้จัดการสาขามีอำนาจอนุมัติในวงเงินเดียวกันนี้

สรุปได้ว่า ผู้จัดการสาขาธนาคารพาณิชย์ได้รับอำนาจให้อนุมัติสินเชื่อประเภทต่าง ๆ ได้แตกต่างกัน ที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ ผู้จัดการสาขามักจะมีอำนาจอนุมัติสินเชื่อเกษตรกรได้ในวงเงินต่ำกว่าสินเชื่อประเภทอื่น

2.2 หลักประกันสินเชื่อ

การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์มีการกำหนดเงื่อนไขของหลักค้ำประกันทั้งที่เป็นหลักทรัพย์และเป็นบุคคลค้ำประกัน เพื่อให้ธนาคารมั่นใจว่าจะได้รับการชำระคืน และหากผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้สามารถใช้หลักประกันมาชดใช้แทนหนี้สินหรือสามารถเรียกร้องหนี้คืนได้จากบุคคลค้ำประกัน

การใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ธนาคารมักกำหนดหลักประกันไว้ว่ามีมูลค่ามากเพียงพอที่จะครอบคลุมและคุ้มกับสินเชื่อ หรืออย่างน้อยก็ต้องเท่ากับสินเชื่อที่ให้ไป โดยแต่ละธนาคารมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันก็คือ หลักทรัพย์ต้องคุ้มสินเชื่อ

การใช้บุคคลมาค้ำประกันนั้น ส่วนใหญ่ธนาคารจะเชื่อถือบุคคลที่มีหลักทรัพย์มีฐานะการเงินค่อนข้างดี อาจจะใช้บุคคลค้ำประกันเพียงคนเดียวหรือการค้ำประกันเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการค้ำประกันซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การใช้บุคคลค้ำประกันนั้นตามปกติจะไม่ยึดถือปฏิบัติ แต่ธนาคารจะผ่อนผันให้ในกรณีทวงเงินไม่มากนัก

ตัวอย่างหลักประกันสินเชื่อเกษตรกรและสินเชื่อนอกเกษตรกร (ตารางที่ 9)

จากตัวอย่างสาขาธนาคารที่ยกมา 4 สำนักงาน สามารถสรุปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ส่วนมากมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการค้ำประกันที่สำคัญอยู่ 3 ประการ

1) หลักประกันสินเชื่อไม่ได้ขึ้นอยู่กับวงเงินสินเชื่อ มีบางธนาคารที่ลดหย่อนหลักประกันเมื่อวงเงินสูงขึ้น เช่น ตัวอย่างที่ 3 และ 4 ในซึ่งตรงข้ามกับตัวอย่างที่ 1 ที่วงเงินสินเชื่อที่สูงขึ้นต้องใช้หลักประกันมากขึ้น และในขณะเดียวกันบางธนาคารเช่นตัวอย่างที่ 2 ไม่สนใจว่าวงเงินสินเชื่อเป็นเท่าใด ขอให้หลักประกันครอบคลุมสินเชื่อก็เพียงพอแล้ว

2) สาขายังมีอำนาจในการอนุมัติวงเงินระดับหนึ่งเท่านั้น การขอกู้ในวงเงินสูงขึ้นไปต้องขออนุมัติจากสำนักงานเขตและสำนักงานใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

ตารางที่ 8 จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ และวงเงินกู้สูงสุด ที่ผู้จัดการสาขาอนุมัติได้

ที่ตั้ง/ขนาด	วงเงินกู้สูงสุดที่ผู้จัดการสาขาอนุมัติได้				รวม
	น้อยกว่า 3 แสนบาท	3 - 5 แสนบาท	5 แสน-1 ล้าน บาท	มากกว่า 1 ล้านบาท	
จำนวนสาขา					
รวมทุกสาขา	33	14	6	3	56
สาขาในเขต เมือง	9	10	4	2	25
สาขาในเขตอำเภอ เกือบนอก	24	4	2	1	31
สาขานขนาดใหญ่	3	6	2	1	12
สาขานขนาดกลาง	11	2	2	-	15
สาขานขนาดเล็ก	19	6	2	2	29
สัดส่วนร้อยละ					
รวมทุกสาขา	58.9	25.0	10.7	5.4	100.0
สาขาในเขต เมือง	36.0	40.0	16.0	8.0	100.0
สาขาในเขตอำเภอ เกือบนอก	77.4	12.9	6.5	3.2	100.0
สาขานขนาดใหญ่	25.0	50.0	16.7	8.3	100.0
สาขานขนาดกลาง	73.3	13.3	13.3	-	100.0
สาขานขนาดเล็ก	65.5	20.7	6.9	6.9	100.0

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 วงเงินสินเชื่อและเงื่อนไขการค้ำประกันสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ บางตัวอย่าง

ตัวอย่างธนาคาร	วงเงินสินเชื่อ (บาท)		เงื่อนไขการค้ำประกัน
	สินเชื่อเกษตร	สินเชื่อนอกเกษตร	
ตัวอย่างที่ 1	ไม่เกิน 100,000	ไม่เกิน 300,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 60% ของราคาหลักทรัพย์
	ไม่เกิน 200,000	ไม่เกิน 600,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 40% ของราคาหลักทรัพย์
	เกิน 200,000	เกิน 600,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 40% ของราคาหลักทรัพย์ และได้รับอนุมัติจากสำนักงานใหญ่
ตัวอย่างที่ 2	ทุกวงเงิน	ทุกวงเงิน	หลักทรัพย์ต้องเป็นมูลค่ามากกว่าหรือเท่ากับวงเงินสินเชื่อ
ตัวอย่างที่ 3	ไม่เกิน 10,000	ไม่เกิน 10,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 50% ของราคาหลักทรัพย์
	ไม่เกิน 50,000	ไม่เกิน 50,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 55.5% ของราคาหลักทรัพย์
	ไม่เกิน 100,000	ไม่เกิน 100,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 60.6% ของราคาหลักทรัพย์
	เกิน 100,000	เกิน 100,000	วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 60.6% ของราคาหลักทรัพย์
ตัวอย่างที่ 4	ไม่เกิน 100,000	ไม่เกิน 300,000	1. กรณีเป็นที่ตั้งย่านการเกษตร วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 1/3 ของราคาประเมินที่ดิน 2. กรณีเป็นที่ตั้งย่านการค้า ที่อยู่อาศัย วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 1/2 ของราคาประเมินที่ดิน + 1/2 ของราคาประเมินสิ่งปลูกสร้าง + 1/2 ของราคาประเมินเครื่องจักร
	ไม่เกิน 200,000	ไม่เกิน 600,000	1. กรณีเป็นที่ตั้งย่านการเกษตร วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 1/2 ของราคาประเมินที่ดิน 2. กรณีเป็นที่ตั้งย่านการค้า ที่อยู่อาศัย วงเงินสินเชื่อเป็นมูลค่า 2/3 ของราคาประเมินที่ดิน + 1/2 ของราคาประเมินสิ่งปลูกสร้าง + 1/2 ของราคาประเมินเครื่องจักร
	เกิน 200,000	เกิน 600,000	ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับวงเงินไม่เกิน 600,000 บาท แต่ต้องได้รับอนุมัติจากสำนักงานใหญ่

3) ภาษีได้เงื่อนไขหลักประกันเดียวกัน บางธนาคารให้สินเชื่อเกษตรในวงเงินที่ต่ำกว่าสินเชื่อนอกเกษตรเป็นอย่างมาก แสดงถึงความไม่มั่นใจในคุณภาพของสินเชื่อเกษตร เช่น ตัวอย่างที่ 1 และ 4 อย่างไรก็ตาม บางธนาคารไม่ได้มีเงื่อนไขหรือวงเงินของสินเชื่อแต่ละชนิดที่แตกต่างกันเลย เช่น ตัวอย่างที่ 2 และ 3

2.3 อัตรากำลังด้านสินเชื่อเกษตร

ธนาคารพาณิชย์บางธนาคารไม่มีนโยบายด้านอัตรากำลังสินเชื่อการเกษตรโดยเฉพาะ ทำให้พนักงานสินเชื่อของสาขาซึ่งมีผู้น้อยอยู่แล้วต้องทำงานสินเชื่อทุกด้าน ทั้งสินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกเกษตร

ส่วนธนาคารที่มีอัตรากำลังสินเชื่อเกษตรโดยตรงนั้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ธนาคารที่ปล่อยสินเชื่อเกษตรตามปกติ กับธนาคารที่ให้สินเชื่อเกษตรในระบบควบคุมกำกับ ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มนี้ประสบปัญหาจำนวนพนักงานไม่เพียงพอกับปริมาณงาน โดยเฉพาะธนาคารในเขตอำเภอรอบนอก ทำให้งานด้านสินเชื่อเกษตรดำเนินไปอย่างค่อนข้างล่าช้า ทั้งด้านเอกสาร การประเมินราคาทรัพย์สิน การติดตามหนี้สิน เมื่อเทียบกับงานด้านสินเชื่ออื่น ๆ ที่มีวงเงินสูง มีลูกค้าน้อยราย นอกจากนี้ปัญหาขาดแคลนยานพาหนะและความไม่ปลอดภัยในการทำงานของพนักงานสินเชื่อตลอดจนคุณภาพของพนักงานสินเชื่อก็เป็นตัวแปรสำคัญ การที่จะฝึกให้พนักงานแต่ละคนเรียนรู้งาน หรือชำนาญด้านสินเชื่อเกษตรได้นั้น ต้องใช้เวลาและความพยายามเป็นอย่างมาก เพราะการให้สินเชื่อเกษตรต้องใช้ความละเอียดอ่อน ประสบการณ์ และความอดทนค่อนข้างสูง

2.4 อำเภอที่ตั้งของสำนักงานสาขา

สำนักงานสาขานาการพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตั้งอยู่ในเขตตัวเมือง และเขตอำเภอรอบนอก มีอยู่เท่า ๆ กันคือ 153 สำนักงาน และ 151 สำนักงาน ตามลำดับ (ธันวาคม 2532)

สำนักงานที่ตั้งในตัวเมืองส่วนใหญ่จะให้สินเชื่อเกษตรไม่ได้ตามเป้าหมาย เพราะลูกค้าที่เป็นเกษตรกรในบริเวณรัศมีทำการธนาคาร มีค่อนข้างน้อย ประกอบกับสาขาใน

เมืองมักให้ความสำคัญกับสินเชื่อประเภทอื่นที่วงเงินมากและทำรายได้หลักให้แก่สาขา หลาย
ธนาคารจึงละเลยและไม่สนใจสินเชื่อเกษตร

ส่วนสาขาที่ตั้งในเขตอำเภอรอบนอกนั้น ลูกค้ายรายใหญ่ ๆ ที่จะใช้สินเชื่อ
ประเภทอื่น ๆ ในวงเงินมาก ๆ มีค่อนข้างจำกัด สาขาจึงค้นหาลูกค้ามาก ประกอบกับมี
นโยบายและเงื่อนไขในการเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอรอบนอก จึงทำให้สาขาเหล่านี้
สามารถปล่อยสินเชื่อเกษตรได้มากตามเป้าหมาย

จากการประมวลผลข้อมูลปี 2532 ทราบว่า สัดส่วนสินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อ
รวมของธนาคารในตัวเมือง และธนาคารในอำเภอรอบนอกมีค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ 8.09 และ
ร้อยละ 31.39 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงระดับความสำคัญของสินเชื่อการเกษตรของสาขา
ธนาคารที่มีที่ตั้งแตกต่างกัน อย่างชัดเจนของสาขาธนาคารที่มีที่ตั้งแตกต่างกัน

นอกจากนี้ ภาระการให้สินเชื่อเกษตรของบางธนาคารที่กำหนดอัตราสินเชื่อ
เกษตรต่อเงินฝากรวมของแต่ละจังหวัดนั้น มีผลให้สาขาในอำเภอรอบนอกต้องรับภาระด้านสินเชื่อ
เกษตรให้กับสาขาในเมืองของจังหวัดเดียวกันด้วย สาขารอบนอกจึงมักประสบปัญหาในการทำ
กำไรเลี้ยงตนเองอีกปัญหาหนึ่ง

2.5 วิธีคำนวณต้นทุนการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ไม่มีการคำนวณและศึกษา
ต้นทุนการให้สินเชื่อของธนาคาร และมักไม่ได้คำนวณต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากทาง
สำนักงานใหญ่ของธนาคารจะเป็นผู้คำนวณ (แล้วจึงให้สาขาทราบภายหลังว่ามีต้นทุนเท่าใด
ซึ่งหลายธนาคารก็ไม่ได้แจ้งให้สาขาทราบว่าต้นทุนเป็นเท่าใด) ส่วนใหญ่ธนาคารพาณิชย์จะวัดผล
การดำเนินงาน กำไรขาดทุน โดยการประเมินจากอัตราส่วนทางการเงินทั้งสิ้น

ธนาคารพาณิชย์ต่างธนาคารกัน หรือแม้กระทั่งธนาคารเดียวกัน แต่ต่างสาขากัน
ก็มีวิธีคิดคำนวณต้นทุนการให้สินเชื่อแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ไม่มีการคำนวณแยกตามประเภทสินเชื่อ
ว่าเป็นสินเชื่อเกษตร สินเชื่ออุตสาหกรรม สินเชื่อการค้าฯ นอกจากนี้ยังไม่มีระบบการคำนวณ
ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันเลย ดังตัวอย่างที่รวบรวมจากการสำรวจข้อมูลปี 2532 เมื่อปรับมาเป็น
ต้นทุนร้อยละต่อปีแล้วเป็นดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 ธนาคาร 1 สาขา 1

$$\text{ต้นทุนของเงิน} = \frac{\text{ดอกเบี้ยเงินฝาก}}{\text{ผลรวมเงินฝากเฉลี่ย}} \times 100 \times 365$$

ตัวอย่างที่ 2 ธนาคาร 2 สาขา 1

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนของเงิน} &= \text{ยอดสินเชื่อ} \times \text{อัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 11 ต่อปี} \\ \text{ต้นทุนการดำเนินงาน} &= \text{จำนวนพนักงานสินเชื่อ} \times \text{เงินเดือน 16 เดือน} \end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 3 ธนาคาร 2 สาขา 2

$$\text{ต้นทุนการให้สินเชื่อ} = \text{ต้นทุนของเงิน} + \text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} + \text{หนี้สูญ}$$

1. ต้นทุนของเงิน คิดจาก ดอกเบี้ยจ่าย + เงินอุดหนุนจากสำนักงานใหญ่
(ได้แก่ ดอกเบี้ยที่ได้รับจากสำนักงานใหญ่ กรณีที่เงินฝากมากกว่าเงินให้กู้ยืม และสาขาโอนเงินที่เหลือเข้าบัญชีที่สำนักงานใหญ่ แต่ถ้าเงินให้กู้ยืมมีมากกว่าเงินฝาก เงินอุดหนุนจากสำนักงานใหญ่จะติดลบ)

2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน คิดจาก ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน +

ค่าใช้จ่ายด้านพนักงาน + ค่าติดตามหนี้สิน + ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

3. หนี้สูญ

ตัวอย่างที่ 4 ธนาคาร 2 สาขา 3

$$\text{ต้นทุนของเงิน} = \text{ยอดสินเชื่อ} \times \text{อัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 12 ต่อปี}$$

ตัวอย่างที่ 5 ธนาคาร 3 สาขา 1

1. ต้นทุนของเงิน คิดจาก ดอกเบี้ยจ่ายตามอัตราส่วนของเงินที่ปล่อยกู้
2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน คิดจาก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามอัตราส่วนของจำนวนราย

ตัวอย่างที่ 6 ธนาคาร 3 สาขา 2

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนการให้สินเชื่อ} = & \text{อัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่าย} + \text{เงินเดือนพนักงาน} + \text{ค่าแบบพิมพ์} \\ & + \text{ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ} \end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 7 ธนาคาร 4 สาขา 1

1. ต้นทุนของเงิน = อัตราดอกเบี้ยเงินฝากจากเงินฝากเฉลี่ยระหว่างเดือน
2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน =
$$\frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน}}{\text{ยอดรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด}}$$

จากตัวอย่างทั้ง 7 ตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่า แต่ละธนาคารและแต่ละสาขามีวิธีการคำนวณที่หลากหลาย วิธีการของธนาคารตัวอย่างที่ 3 ที่ใช้อยู่ในขณะนี้ค่อนข้างจะครอบคลุมและใกล้เคียงกับวิธีการที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ แต่แตกต่างกันตรงการคำนวณต้นทุนการให้สินเชื่อ

เกษตร นั้นเป็นผลบวกของต้นทุนของเงิน ต้นทุนการค้าเนิงงาน และหนี้สูญ ต่างกับวิธีการของ Meyer and Onchan ที่ใช้สูตรดังสมการที่ (1) ในหน้า 12

จากข้อจำกัดของขอบเขตการศึกษาที่ศึกษาเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะจากสาขา ซึ่งเห็นได้ชัดว่า ถึงแม้แต่ละธนาคารหรือแต่ละสาขามีวิธีการคำนวณต้นทุนสินเชื่อที่แตกต่างกันไป แต่ส่วนมากจะคำนึงถึงเฉพาะต้นทุนของเงินและต้นทุนการค้าเนิงงานเป็นหลักใหญ่ ดังเช่น ตัวอย่างที่ 1-7 ยกเว้นตัวอย่างที่ 3 ที่คำนึงถึงต้นทุนความเสี่ยงด้วย อยู่เนื่องตัวอย่างเดียว จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุใดธนาคารจึงมักอ้างว่าสินเชื่อเกษตรมีต้นทุนสูง เพราะมีความเสี่ยงสูง ทั้งที่เวลาคำนวณต้นทุน ส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญแก่ต้นทุนความเสี่ยงกันเลย หรือว่าธนาคารนำต้นทุนส่วนนี้ไปรวมกับรายการอื่น ๆ ในการบันทึกบัญชีของธนาคาร

จึงอาจกล่าวได้ว่า ธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ได้สนใจศึกษาต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรอย่างละเอียด และส่วนใหญ่ไม่ได้บันทึกต้นทุนด้านความเสี่ยงไว้ในรายการที่นำไปคำนวณเป็นต้นทุนการให้สินเชื่อ แต่ได้แยกส่วนของความเสี่ยงและหนี้สูญไว้ต่างหาก หรืออาจจะไม่เคยมีการบันทึกข้อมูลทางด้านความเสี่ยงไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

3. ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์

3.1 อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากเป็นเครื่องชี้ที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงต้นทุนการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ เพราะเป็นส่วนประกอบหลักในต้นทุนของเงิน (cost of fund) ที่ธนาคารต้องการเพื่อให้ลูกหนี้กู้ยืมและเป็นราคาที่ธนาคารขายให้ลูกหนี้ที่ซื้อสินค้าสินเชื่อ

ความเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในช่วงปี 2529 ซึ่งเป็นปีต้นของการศึกษาเรื่องนั้น ในช่วงครึ่งแรกของปีอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมสำหรับลูกค้าชั้นดีประเภทมีกำหนดระยะเวลาเป็นร้อยละ 14.00 ต่อปี มีการปรับตัวลดลงตามภาวะของตลาดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2529 เป็นร้อยละ 12.75 และปรับตัวลดลงอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 8 กันยายน 2529 เป็นร้อยละ 12.00 ทางด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝากนั้นในช่วง 2 เดือนแรกของปี อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ร้อยละ 8.50 และเงินฝากประจำ 1 ปีขึ้นไป เป็นร้อยละ 11.00 และใน

ตารางที่ 10 อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์

หน่วย : ร้อยละ ต่อ ปี

	เงินฝาก		เงินกู้สำหรับลูกค้าชั้นดี	
	ออมทรัพย์	ประจำ 1 ปีขึ้นไป	เบิกเกินบัญชี	มีกำหนดระยะเวลา
2529 มีนาคม	7.25-8.25	9.50-11.00	14.00	14.00
มิถุนายน	7.25-9.00	9.00-9.50	14.00	14.00
กันยายน	5.50-6.25	7.25-8.00	12.25-13.00	12.00
ธันวาคม	5.50	7.25	12.25	12.00
2532 มีนาคม	7.00-7.25	9.00-9.50	12.00	12.00
มิถุนายน	7.25	9.50-10.25	12.50	12.50
กันยายน	7.25	9.50-11.00	12.50	12.50
ธันวาคม	7.25	9.50-11.00	12.50	12.50

ที่มา รายงานประจำปี ธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2529 และปี 2532

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ 5 มีนาคม 2529 อัตราดอกเบี้ยมีการปรับตัวลดลงเป็นร้อยละ 7.25 และร้อยละ 9.50 ตามลำดับ สำหรับในครึ่งหลังของปี มีการปรับตัวลดลงอีก 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2529 เป็นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ร้อยละ 6.25 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีขึ้นไป ร้อยละ 8.00 และครั้งสุดท้ายในวันที่ 8 กันยายน ปรับตัวเป็นร้อยละ 5.50 และร้อยละ 7.25 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

สำหรับความเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยตลอดปี 2532 นั้นเป็นดังนี้ ในช่วงต้นปี อัตราดอกเบี้ยเงินฝากปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากไตรมาสสุดท้ายของปีก่อนร้อยละ 0.50 และปรับตัวหลังปีใหม่อีกร้อยละ 0.25 ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ในไตรมาสแรก จึงเป็นร้อยละ 7.00 - 7.25 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีขึ้นไป อยู่ระหว่างร้อยละ 9.00 - 11.00 โดยมีอัตราลดหลั่นกันไปตามประเภทเงินฝากประจำระยะเวลาต่าง ๆ กัน และตารางอัตราดอกเบี้ยไปตลอดสิ้นปี สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดีนั้นมีการปรับตัวตอนต้นปีจากร้อยละ 12.00 เป็นร้อยละ 12.50 แล้วตารางอัตราดอกเบี้ยไปตลอดปีเช่นกัน

ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในปี 2529 จึงมีความแตกต่างกันกับปี 2532 เพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม ซึ่งทั้ง 2 ปี เติบโตแล้วใกล้เคียงกันมาก ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากนั้นเนื่องจากมีสภาพการแข่งขันด้านเงินฝากค่อนข้างสูง จึงกล่าวได้ว่า ปี 2532 มีอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าปี 2529 หมายถึงในปี 2532 ธนาคารพาณิชย์มีภาระต้นทุนของเงินที่สูงกว่าปี 2529 เล็กน้อย

3.2 ภาวะเศรษฐกิจ

ภาวะการเงินในปี 2529 ระบบการเงินของประเทศไทยมีสภาพคล่องอยู่ในเกณฑ์สูงตลอดปี เพราะเงินฝากขยายตัวในอัตราสูงกว่าสินเชื่อมาก แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากได้โน้มต่ำลง ในปีนี้เงินฝากธนาคารพาณิชย์ขยายตัวร้อยละ 12.6 ทางด้านสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวในเกณฑ์ต่ำเพียงร้อยละ 4.4 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจยังฟื้นตัวไม่ชัดเจนและธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ยังคงระมัดระวังในการให้สินเชื่อ เพราะต้องการเน้นลูกค้าที่มีคุณภาพ

และศักยภาพสูงเป็นสำคัญ จึงไม่เร่งขยายด้านปริมาณการให้กู้และมีการเร่งรัดชำระหนี้เดิมคืน จากลูกค้า ประกอบกับธุรกิจขนาดใหญ่ยังคงใช้เงินกู้จากต่างประเทศ ปี 2529 เป็นปีที่สถาบันการเงินได้รับผลกระทบจากการที่มีสภาพคล่องส่วนเกินสูง แม้ว่าจะมีมาตรการปรับสภาพคล่อง ด้วยการปรับอัตราดอกเบี้ยในประเทศลงหลายครั้ง ลดฐานะหนี้สินตลอดจนลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลและตลาดซื้อคืนมากขึ้น ทางด้านระดับราคานั้น ปี 2529 ภาวะเงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ 1.9 เท่านั้น ส่วน โครงสร้างเงินฝากธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีสัดส่วนเงินฝากประจำ : เงินฝากออมทรัพย์ : เงินฝากกระแสรายวัน เป็น 68:26:6

สำหรับภาวะเศรษฐกิจการเงินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ระบบธนาคารพาณิชย์ในภาคก็ยังคงมีสภาพคล่องสูง เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวในอัตราร้อยละ 7.7 ทาง ด้านสินเชื่อธนาคารพาณิชย์นั้นลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.3 โครงสร้างเงินฝากธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วน เงินฝากประจำ : เงินฝากออมทรัพย์ : เงินฝากกระแสรายวัน ประมาณ 69:29:4

ภาวะการเงินในปี 2532 สภาพคล่องของระบบการเงินของประเทศอยู่ในเกณฑ์สูงโดยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ต้นปี เนื่องจากเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์ระดมได้ขยายตัวในอัตราสูงประมาณร้อยละ 27 ในขณะที่การขยายตัวของสินเชื่ออยู่ในระดับร้อยละ 28 เนื่องจากการขยายตัวในเกณฑ์สูงของรายได้ประชาชนโดยทั่วไป การแข่งขันระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์และผลจากการยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกระแสรายวันเกิน 1 ปี ของทางการในเดือนมิถุนายน แม้ว่าสภาพคล่องโดยทั่วไปจะแน่นสูงก็ตาม แต่อัตราดอกเบี้ยในประเทศกลับขยับตัวสูงขึ้นจากปีก่อน โดยอัตราดอกเบี้ยเงินฝากทุกประเภทสูงถึงอัตราสูงสุดที่ทางการกำหนด และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกระแสรายวันเกิน 1 ปี ซึ่งทางการปล่อยให้ลอยตัว ขยับตัวสูงขึ้นอยู่ในระดับร้อยละ 10.5 - 11.0 ต่อปี ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมขั้นต่ำ ทั้งประเภทเบิกเกินบัญชี และประเภทกำหนดระยะเวลาปรับตัวสูงขึ้นจากร้อยละ 12.0 ต่อปี เป็นร้อยละ 12.5 - 13.0 ต่อปี การแข่งขันระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ตลอดปี เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากขยับตัวสูงขึ้น ส่วนการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมเป็นผลจากต้นทุนเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่เพิ่มขึ้น ทางด้านภาวะเงินเฟ้อนั้นมีอัตราเงินเฟ้อประมาณร้อยละ 5.4 สำหรับ

ตารางที่ 11 โครงสร้างเงินฝากธนาคารพาณิชย์

หน่วย : ร้อยละ

ปี	ประเทศไทย				ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
	กระแส	ออม	ประจำ	รวม	กระแส	ออม	ประจำ	รวม
	รายวัน	ทรัพย์			รายวัน	ทรัพย์		
2526	7.0	23.5	69.5	100.0	4.8	26.7	68.5	100.0
2527	6.7	21.3	72.0	100.0	4.1	25.2	70.7	100.0
2528	5.5	21.0	73.5	100.0	3.4	23.9	72.7	100.0
2529	6.0	25.1	67.9	100.0	3.9	25.3	70.3	100.0
2530	6.9	31.2	61.9	100.0	4.1	33.5	62.4	100.0
2531	6.3	31.8	61.9	100.0	4.0	31.1	64.9	100.0
2532	5.4	32.4	62.2	100.0	4.0	30.5	65.5	100.0

ที่มา รายงานเศรษฐกิจรายเดือน มิถุนายน 2533 ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงานประจำปี 2527-2532 ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 12 โครงสร้างเงินฝากธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

ปี	2529				2532			
	กระแส	ออม	ประจำ	รวม	กระแส	ออม	ประจำ	รวม
	รายวัน	ทรัพย์			รายวัน	ทรัพย์		
เฉลี่ยทุกสาขา	3.9	25.8	70.3	100.0	4.0	30.5	65.5	100.0
สาขาในเมือง	4.1	29.9	66.0	100.0	4.2	31.2	64.6	100.0
สาขาในเขตอำเภอชนบท	3.8	22.1	74.1	100.0	3.9	30.1	66.0	100.0
สาขานาคใหญ่	4.0	28.8	67.2	100.0	4.1	31.2	64.7	100.0
สาขานาคกลาง	4.0	27.3	68.7	100.0	4.0	33.0	63.0	100.0
สาขานาคเล็ก	3.6	23.5	72.9	100.0	3.7	29.0	67.3	100.0

โครงสร้างเงินฝากธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ มีสัดส่วนเป็น 62:33:5

ส่วนภาวะเศรษฐกิจการเงินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น มีสภาพคล่องสูง ธนาคารพาณิชย์ในภาคระดมเงินฝากได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนร้อยละ 13.5 สินเชื่อขยายตัวในอัตรา ร้อยละ 25.6 สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โครงสร้างเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ในภาคมีสัดส่วน เงินฝากประจำ:เงินฝากออมทรัพย์:เงินฝากกระแสรายวัน ประมาณ 65:31:4 จึงจะเห็นได้ว่า ณ ช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจดี สัดส่วนเงินฝากประจำต่อเงินฝากทั้งหมดจะลดลง และ เงินฝากออมทรัพย์จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้มีฐานะดีนำเงินไปลงทุนมากขึ้น และคนระดับกลางมี รายได้มากขึ้น จึงฝากออมทรัพย์มากขึ้นด้วย

3.3 หนี้ปัญหา

ในการศึกษาเรื่องนี้ใช้การจัดชั้นลูกหนี้และหนี้ปัญหาเป็นเครื่องชี้ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ การจัดชั้นลูกหนี้ (credit rating) เป็นระบบควบคุมและป้องกันความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ ในทางปฏิบัตินั้นธนาคารพาณิชย์มีการจัดชั้นลูกหนี้ตั้งแต่เริ่มมีการอนุมัติสินเชื่อและ มีการทบทวนจัดชั้นลูกหนี้ให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องตลอดเวลา

ตามปกติธนาคารพาณิชย์จะจัดชั้นหนี้ปัญหาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- หนี้สูญ ได้แก่ หนี้ที่ธนาคารไม่อาจเรียกเก็บคืนได้เลย
- หนี้สงสัยจะสูญ ได้แก่ หนี้ที่มีกรณีแวดล้อมที่จะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า จะเรียกเก็บหนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้
- หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน ได้แก่ หนี้ที่แม้จะไม่เข้าข่ายสงสัยจะสูญในขณะนั้น แต่พิจารณาได้ว่าเป็นหนี้ที่มีความเสี่ยง และลูกหนี้ ไม่อาจชำระหนี้ได้ทันที

จากผลการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วสินเชื่อเกษตรเป็นสินเชื่อที่มีความเสี่ยงสูงกว่าสินเชื่อประเภทอื่น ๆ จริง ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนหนี้ปัญหาต่อยอดคงค้างสินเชื่อทั้งหมด ของสินเชื่อเกษตรมีสัดส่วนสูงกว่าสินเชื่อนอกเกษตรเล็กน้อย ในปี 2529 ร้อยละ 12.80 ของ

ตารางที่ 13 การจัดชั้นลูกหนี้ สินเชื่อเกษตรและสินเชื่ออกเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

	2529								2532							
	สินเชื่อเกษตร				สินเชื่ออกเกษตร				สินเชื่อเกษตร				สินเชื่ออกเกษตร			
	รวม	1	2	3	รวม	1	2	3	รวม	1	2	3	รวม	1	2	3
เจ้าหน้าที่สาขา	12.80	6.55	4.01	2.24	12.65	7.01	3.72	1.92	11.25	5.48	4.36	1.41	9.44	4.02	3.35	2.07
สาขาในเมือง	10.32	5.53	3.62	1.17	14.46	7.79	4.54	2.13	11.20	5.11	4.95	1.14	11.72	5.13	3.72	2.87
สาขาในเขตอำเภอชนบท	15.56	7.61	5.13	2.82	11.17	6.52	3.01	1.64	11.84	6.31	3.43	2.10	6.64	3.08	2.25	1.31
สาขาขนาดใหญ่	12.60	6.98	3.76	1.86	11.87	6.64	2.84	2.39	11.68	5.20	4.97	1.51	9.48	4.15	3.12	2.21
สาขาขนาดกลาง	14.72	7.65	5.21	1.86	14.08	7.75	4.60	1.73	11.23	5.90	4.23	1.10	9.97	5.05	3.04	1.88
สาขาขนาดเล็ก	11.04	5.81	4.21	1.02	12.19	6.53	4.05	1.61	9.97	4.91	3.99	1.07	9.74	3.80	3.89	2.05

หมายเหตุ : 1 หมายถึง หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน
 2 หมายถึง หนี้สงสัยจะสูญ
 3 หมายถึง หนี้สูญ

สินเชื่อเกษตรกรเป็นหนี้มีปัญหา เทียบกับร้อยละ 12.65 ของสินเชื่อนอกเกษตรกร ทำนองเดียวกัน ในปี 2532 ร้อยละ 11.25 ของสินเชื่อเกษตรกรเป็นหนี้มีปัญหาและร้อยละ 9.44 เท่านั้นของสินเชื่อนอกเกษตรกรที่เป็นหนี้มีปัญหา (ตารางที่ 13)

อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหนี้มีปัญหาในช่วง 3 ปีที่สนใจศึกษาอยู่นี้ มีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน

ข้อสังเกตบางประการ

1. ในการวิเคราะห์หนี้ปัญหาหรือการจัดชั้นลูกหนี้หนี้ มีข้อจำกัดและข้อสังเกต ดังนี้ การจัดชั้นลูกหนี้ว่าหนี้ขาดไคมีปัญหา มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเคร่งครัดในการตีความหนี้ปัญหาตามระเบียบข้อบังคับ แม้มีหลักเกณฑ์เดียวกันก็ตาม แต่การประเมินราคาหลักประกันหนี้สินนั้น ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งรวมทั้งธนาคารแห่งประเทศไทยจะประเมินราคาแตกต่างกัน เช่น ตีราคาตามราคาตลาด ตามราคาศาล ตามราคาประเมิน ปัจจุบันเหล่านี้ ทำให้การจัดชั้นสินเชื่อเบี่ยงเบนไป

2. ในการเก็บข้อมูล มีเพียง 6 ธนาคารเท่านั้นที่มีรายงานหนี้สูญ อีก 9 ธนาคารไม่ให้ข้อมูลด้านหนี้สูญ นอกจากนั้นการตั้งหนี้สูญของแต่ละสาขา แต่ละธนาคารยังแตกต่างกันไป เช่น บางแห่งตั้งหนี้สูญปีละ 1 งวด บางแห่งปีละ 2 งวด ไม่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน

3.4 จำนวนลูกหนี้

จำนวนลูกหนี้ หรือ จำนวนบัญชีลูกหนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงคุณภาพและปริมาณในการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าที่มาขอกู้เงินจากธนาคาร จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดต้นทุนการดำเนินการของธนาคาร เพราะจำนวนลูกหนี้ที่มีมากย่อมทำให้ธนาคารต้องใช้ทรัพยากรมาก ทั้งเวลาและบุคลากร

ลูกหนี้สินเชื่อเกษตรกรมักจะแตกต่างจากลูกหนี้สินเชื่อประเภทอื่นอย่างชัดเจน ตรงที่เป็นลูกหนี้รายย่อย คือ ปริมาณลูกหนี้มาก แต่วงเงินกู้ของลูกหนี้แต่ละรายค่อนข้างน้อย ดังนั้น ลูกหนี้เกษตรกรจึงมักเป็นลูกหนี้กลุ่มใหญ่ของธนาคาร

เมื่อพิจารณาจำนวนลูกหนี้สินเชื่อเกษตรกร กับสินเชื่อนอกเกษตรกรเปรียบเทียบกัน ระหว่างช่วงปี 2529 กับ 2532 ทำให้ทราบว่า จำนวนลูกหนี้เกษตรกรมีแนวโน้มลดความสำคัญลง

ตารางที่ 14 จำนวนลูกหนี้เงินเชื่อ เกษตรและนอก เกษตรของธนาคารพาณิชย์

หน่วย : ร้อย

	2529				2532				อัตราเพิ่ม/ลดต่อปี (%)		
	(1)	(2)	(3)	(1)/(3)	(4)	(5)	(6)	(4)/(6)	เกษตร	นอกเกษตร	รวม
	เกษตร	นอกเกษตร	รวม	%	เกษตร	นอกเกษตร	รวม	%			
เงินทุกสาขา	652	537	1,189	54.84	707	838	1,545	45.76	2.74	15.99	9.12
สาขาในเมือง	678	738	1,416	47.88	505	1,221	1,726	29.26	-9.35	18.27	6.82
สาขาในเขตอำเภอชนบท	708	404	1,112	63.67	848	572	1,420	59.72	6.20	12.29	8.49
สาขานอกเมือง	1,143	1,005	2,148	53.21	1,107	1,296	2,403	46.07	-1.06	8.85	3.81
สาขานอกเมือง	696	560	1,256	55.41	702	856	1,558	45.06	0.29	15.19	7.45
สาขานอกเมือง	402	324	726	55.37	472	639	1,111	42.48	5.50	25.41	15.24

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากสัดส่วนลูกหนี้เกษตรกรต่อลูกหนี้ทั้งหมดลดลง และอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของลูกหนี้เกษตรกรเพิ่ม น้อยกว่าอัตราเดียวกันของลูกหนี้นอกเกษตรกรคือ จำนวนลูกหนี้เกษตรกรในปี 2529 เฉลี่ยสาขาละ 652 ราย เพิ่มเป็น 707 รายในปี 2532 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.74 ต่อปี เทียบกับ จำนวนลูกหนี้นอกเกษตรกรที่มีเฉลี่ยสาขาละ 537 ราย แล้วเพิ่มเป็น 838 ราย ในปี 2532 ซึ่งมี อัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 15.99 ต่อปี และสัดส่วนลูกหนี้เกษตรกรต่อลูกหนี้ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ เฉลี่ยแล้วลดลงคือในปี 2529 มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 54.84 และได้ลดลงมาเป็นร้อยละ 45.76 ในปี 2532 (ตารางที่ 14)

ธนาคารที่มีทำเลที่ตั้งสาขาแตกต่างกัน มีจำนวนลูกหนี้ สัดส่วนลูกหนี้เกษตรกรต่อ ลูกหนี้รวม และอัตราการขยายตัวของจำนวนลูกหนี้แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จาก ธนาคารใน เขตอำเภอรอบนอกมีจำนวนลูกหนี้เกษตรกรมากกว่าสาขาในเมืองอย่างชัดเจน เช่นในปี 2529 ธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกมีลูกหนี้เกษตรกรเฉลี่ยสาขาละ 708 ราย เทียบกับลูกหนี้สาขาใน เมืองที่มีเฉลี่ยสาขาละ 678 ราย ทำนองเดียวกันกับในปี 2532 ที่ธนาคารในเมืองมีลูกหนี้เกษตรกร เฉลี่ยสาขาละ 848 ราย ธนาคารในอำเภอรอบนอกมีลูกหนี้เกษตรกรเฉลี่ยสาขาละ 505 ราย อัตราการขยายตัวของจำนวนลูกหนี้เกษตรกรเฉลี่ยต่อปีของสาขาในอำเภอรอบนอกจึงเป็นร้อยละ 6.20 ในขณะที่สาขาในเมืองมีอัตราเพิ่มติดลบคือ เพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ -9.35 (ตารางที่ 14)

เมื่อพิจารณาตามขนาดธุรกิจของสาขาธนาคารพาณิชย์แล้ว พบว่าสาขาขนาดใหญ่กว่า มีจำนวนลูกหนี้เกษตรกรมากกว่าสาขานขนาดเล็กกว่า เพราะมีความได้เปรียบด้านประสพ- การณ์ มีลูกหนี้เก่า ความคุ้นเคยและอัตรากำล้างเจ้าหน้าที่สินเชื่อเกษตรกร ดังจะเห็นได้จากในปี 2529 สาขาขนาดใหญ่มีลูกหนี้เกษตรกรเฉลี่ยต่อสาขา 1,143 ราย มากกว่าสาขานขนาดกลางและ ขนาดเล็ก ที่มีเฉลี่ย 696 ราย และ 402 ราย ตามลำดับ ส่วนในปี 2532 นั้น สาขาขนาดใหญ่ มีลูกหนี้เฉลี่ยต่อสาขา 1,107 ราย สาขานขนาดกลางและขนาดเล็กมีลูกหนี้เกษตรกรเฉลี่ย 702 และ 472 ราย ตามลำดับ ทำให้เราทราบว่า สาขานธนาคารทั้ง 3 ขนาดนี้มีแนวโน้มอัตราการ ขยายตัวของจำนวนลูกหนี้ที่แตกต่างกัน คือ ธนาคารขนาดใหญ่และขนาดกลางมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ติดลบ คือ ร้อยละ -1.06 และร้อยละ -12.14 ตามลำดับ ในทางตรงข้าม ธนาคารขนาดเล็ก เป็นกลุ่มเดียวที่มีอัตราการเพิ่มของจำนวนลูกหนี้เกษตรกรเฉลี่ยปีละ 20.42 ในขณะที่อัตราเพิ่ม เฉลี่ยของลูกหนี้นอกเกษตรกรของสาขานธนาคารทุกขนาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอด คุ้ได้จากอัตราเพิ่ม

เฉลี่ยต่อปีของจำนวนลูกหนึ่นอกเกษตร เฉลี่ยสาขาทุกขนาดเป็นร้อยละ 15.99 และอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของสาขาขนาดใหญ่ สาขาขนาดกลาง และสาขาขนาดเล็ก เป็นร้อยละ 8.85 ร้อยละ 15.19 และร้อยละ 25.41 ตามลำดับ

3.5 ประสบการณ์การให้สินเชื่อและสัดส่วนสินเชื่อเกษตร

ธนาคารที่เปิดดำเนินการมานานและมีประสบการณ์การให้สินเชื่อมากเท่าใด ยิ่งจะมีสัดส่วนสินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อรวมน้อยลงไปเท่านั้น เพราะสินเชื่อเกษตรมีการขยายตัวน้อยกว่าสินเชื่อประเภทอื่น ดูได้จากอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของสินเชื่อเกษตรที่น้อยกว่าสินเชื่อนอกเกษตรอย่างชัดเจน ในปี 2529 สาขาที่เปิดดำเนินการมากกว่า 30 ปี ให้สินเชื่อเกษตรเพียงร้อยละ 9.0 ของสินเชื่อทั้งหมด และในปี 2532 สัดส่วนดังกล่าวลดลงมาเป็นร้อยละ 7.7 เท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน สาขาที่เปิดนานกว่า 20 ปี สามารถให้สินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อทั้งหมดได้เพียงร้อยละ 10.2 และ 9.6 ในปี 2529 และปี 2532 ตามลำดับ

ธนาคารพาณิชย์มีประสบการณ์เกิน 10 ปี ก็เช่นกัน คือสามารถให้สินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อทั้งหมดได้เพียงร้อยละ 18.9 และ 19.0 ในปี 2529 และ 2532 ตามลำดับ เช่นเดียวกับธนาคารที่เพิ่งเปิดดำเนินการได้ไม่ถึง 10 ปี

ทั้งนี้ ปริมาณเงินให้สินเชื่อเฉลี่ยต่อสาขาของสาขาที่มีประสบการณ์ต่าง ๆ กัน ยังคงมีปริมาณใกล้เคียงกันคือ ประมาณ 18 - 20 ล้านบาทในปี 2529 และประมาณ 27 - 30 ล้านบาทในปี 2532 (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ประสบการณ์การให้สินเชื่อการเกษตร และอัตราเงินเฉลี่ยการให้สินเชื่อ ของธนาคารพาณิชย์

ประสบการณ์	จำนวนสาขา ในปี 2532	ขนาดสาขา				2529		2532		อัตราเงินของสินเชื่อ 2529-2532		
						สินเชื่อเกษตร	สัดส่วนต่อ	สินเชื่อเกษตร	สัดส่วนต่อ			
						เฉลี่ยต่อสาขา	สินเชื่อรวม	เฉลี่ยต่อสาขา	สินเชื่อรวม	เกษตร	นอกเกษตร	สินเชื่อรวม
(สำนักงาน)	ใหญ่	กลาง	เล็ก	(ล้านบาท)	(%)	(ล้านบาท)	(%)	(%)	(%)	(%)		
มากกว่า 30 ปี	26	12	8	6	18.9	9.0	30.9	7.7	17.8	24.8	24.2	
20-30 ปี	45	9	17	19	17.7	10.2	27.6	9.6	15.9	18.9	18.3	
10-20 ปี	109	17	27	105	17.4	18.9	29.8	19.0	19.6	19.1	19.2	
6-10 ปี	54	3	16	35	19.0	21.1	29.2	20.2	15.4	17.4	17.2	
น้อยกว่า 6 ปี	70 *	-	-	70	4.5	18.2	19.0	18.8	61.2	65.0	59.6	

* เปิดสาขาถึงปี 2529 จำนวน 59 สาขา

4. ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์

4.1 ต้นทุนการให้สินเชื่อเฉลี่ย

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ต้นทุนการให้สินเชื่อ (Lending cost, Lc) ของธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อคำนวณตามวิธีการของ Meyer and Onchan ได้ผลดังนี้ คือ สินเชื่อเกษตร 100 บาท ในปี 2529 จะมีต้นทุนโดยเฉลี่ยแล้ว 9.78 บาท ต้นทุนนี้เพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยเป็น 9.91 บาทในปี 2532 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.004 จะมีต้นทุนซึ่งสาเหตุสำคัญก็คงจะเป็นผลสืบเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากหรือต้นทุนของเงิน (Cf) ในปี 2532 สูงกว่าในปี 2529 และต้นทุนของเงินนี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของต้นทุนสินเชื่อ ดังตัวเลขที่แสดงไว้ในตารางที่ 16 ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงไปในค่าของ Cf จึงมีผลกระทบต่อค่า Lc ซึ่งจะเห็นได้ชัดเมื่อพิจารณาตัวเลขในตารางที่ 17 และ 18 ประกอบพร้อมกันไปให้ละเอียด จะพบว่าในปี 2529 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 78.15 ของต้นทุนสินเชื่อ และสัดส่วนนี้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80.55 ในปี 2532 ดังนั้น ถึงแม้ว่าต้นทุนในส่วนอื่นจะมีค่าลดลงในช่วงปี 2529 - 2532 กล่าวคือ Co เปลี่ยนจาก 1.06 บาท ในปี 2529 ลดลงเป็น 1.45 บาท ในปี 2532 และ Cu เปลี่ยนจาก 0.49 บาท เป็น 0.43 บาท ในช่วงเวลาเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้แทบจะไม่มีผลอันใดต่อ Lc เลย เพราะทั้ง Co และ Cu รวมกันแล้วเป็นสัดส่วนอยู่แค่ ระหว่างร้อยละ 19 - 21 ของต้นทุนสินเชื่อ

4.2 การเปรียบเทียบต้นทุนของสาขาที่มีที่ตั้งต่างกัน

สาขานาการตั้งอยู่ในเมืองโดยเฉลี่ยแล้ว มีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรต่ำกว่า สาขานาการในเขตอำเภอรอบนอก จากตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่าในปี 2529 สาขาในเขตเมืองมีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรโดยเฉลี่ย 9.46 บาท และในขณะที่ต้นทุนของสาขาในเขตอำเภอรอบนอก คือ 10.28 บาท ในปี 2532 ภาวะดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่ ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของสาขาในเขตเมือง คือ 9.74 บาท ซึ่งต่ำกว่า 10.26 บาท อันเป็นต้นทุนของสาขาในเขตอำเภอรอบนอก

ทั้งนี้คงอาจจะเนื่องมาจากสาขาที่อยู่ในเมืองสามารถหาเงินฝากได้ในราคาที่ถูกลงกว่า จึงมีต้นทุนของเงินที่ต่ำกว่าธนาคารในเขตอำเภอรอบนอก (ตารางที่ 12) เช่น ในปี 2529 ธนาคารในเมืองมีสัดส่วนเงินฝากกระแสรายวัน : ออมทรัพย์ : ประจำ เป็น 4.1 : 29.9 : 66.0 เทียบกับ

ตารางที่ 16 ต้นทุนการให้สินเชื่อกเกษตรกร ของธนาคารพาณิชย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ ต่อ ปี

	Cf	Co				รวม	Cu	Lc
		Coa	Coi	Coe	Cot			
2529								
เฉลี่ยทุกสาขา	7.6463	0.9772	0.3177	0.0961	0.2112	1.6022	0.4883	9.7846
สาขาในเขตเมือง	7.5755	0.8702	0.2912	0.0823	0.1966	1.4403	0.4101	9.4647
สาขาในเขตอำเภอชนบท	7.7188	1.2713	0.3765	0.0566	0.2466	1.9510	0.5520	10.2785
สาขานขนาดใหญ่	7.6582	0.9256	0.3088	0.1068	0.1836	1.5248	0.3908	9.6114
สาขานขนาดกลาง	7.5216	1.0371	0.3268	0.0595	0.2647	1.6881	0.5240	9.7850
สาขานขนาดเล็ก	7.7780	1.1840	0.3461	0.1172	0.2501	1.8974	0.5436	10.2749
2532								
เฉลี่ยทุกสาขา	7.9827	0.9122	0.2575	0.0881	0.1928	1.4506	0.4338	9.9101
สาขาในเขตเมือง	7.9347	0.8474	0.2455	0.0778	0.1810	1.3517	0.4096	9.7359
สาขาในเขตอำเภอชนบท	8.0339	1.1441	0.3036	0.0352	0.2287	1.7116	0.4655	10.2588
สาขานขนาดใหญ่	7.9779	0.8200	0.2300	0.0861	0.1633	1.2994	0.3881	9.7031
สาขานขนาดกลาง	7.9417	0.8794	0.2193	0.0418	0.2164	1.3569	0.4713	9.8162
สาขานขนาดเล็ก	8.3454	1.0784	0.3072	0.0231	0.2800	1.6887	0.5130	10.6015

หมายเหตุ	Cf	หมายถึง	ต้นทุนของเงิน
	Co	หมายถึง	ต้นทุนการดำเนินงาน
	Coa	หมายถึง	ต้นทุนการบริหารสินเชื่อ
	Coi	หมายถึง	ต้นทุนสารนิเทศ
	Coe	หมายถึง	ต้นทุนการบังคับให้กระทำตามสัญญา
	Cot	หมายถึง	ต้นทุนคงที่ด้านอื่น ๆ
	Cu	หมายถึง	ต้นทุนความเสี่ยง
	Lc	หมายถึง	ต้นทุนการให้สินเชื่อ

ศูนย์พัฒนาการแพทย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 การเปลี่ยนแปลงและอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ของต้นทุนการให้สินเชื่อ เกษตร

หน่วย : ร้อยละ ต่อ ปี

	Cf	Co				Cu	Lc	
		Coa	Coi	Coe	Cot			รวม
การเปลี่ยนแปลง 2529-2532								
เฉลี่ยทุกสาขา	0.3364	-0.0650	-0.0602	-0.0080	-0.0184	-0.1516	-0.0545	0.1255
สาขาใน เขต เมือง	0.3592	-0.0228	-0.0457	-0.0045	-0.0156	-0.0886	-0.0005	0.2712
สาขาใน เขตอำเภอชนบท	0.3151	-0.1272	-0.0729	-0.0214	-0.0179	-0.2394	-0.0865	-0.0198
สาขานขนาดใหญ่	0.3197	-0.1056	-0.0788	-0.0207	-0.0203	-0.2254	-0.0027	0.0917
สาขานขนาดกลาง	0.4201	-0.1577	-0.1075	-0.0177	-0.0483	-0.3312	-0.0527	0.0312
สาขานขนาดเล็ก	0.5674	-0.1056	-0.0389	-0.0941	0.0299	-0.2087	-0.0306	0.3266
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (%)								
เฉลี่ยทุกสาขา	0.0145	-0.0227	-0.0676	-0.0286	-0.0299	-0.0326	-0.0387	0.0043
สาขาใน เขต เมือง	0.0156	-0.0088	-0.0553	-0.0186	-0.0272	-0.0209	-0.0004	0.0095
สาขาใน เขตอำเภอชนบท	0.0134	-0.0345	-0.0692	-0.1464	-0.0248	-0.0427	-0.0552	-0.0006
สาขานขนาดใหญ่	0.0137	-0.0396	-0.0935	-0.0693	-0.0383	-0.0519	-0.0023	0.0032
สาขานขนาดกลาง	0.0183	-0.0535	-0.1245	-0.1110	-0.0650	-0.0702	-0.0347	0.0011
สาขานขนาดเล็ก	0.0237	-0.0307	-0.0390	-0.4180	0.0384	-0.0381	-0.0191	0.0105

หมายเหตุ	Cf	หมายถึง	ต้นทุนของเงิน
	Co	หมายถึง	ต้นทุนการดำเนินงาน
	Coa	หมายถึง	ต้นทุนการบริหารสินเชื่อ
	Coi	หมายถึง	ต้นทุนสารนิเทศ
	Coe	หมายถึง	ต้นทุนการบังคับใช้การกำกับดูแล
	Cot	หมายถึง	ต้นทุนคงที่ด้านอื่น ๆ
	Cu	หมายถึง	ต้นทุนความเสี่ยง
	Lc	หมายถึง	ต้นทุนการให้สินเชื่อ

ตารางที่ 18 สัดส่วนต้นทุนการให้สินเชื่อกเกษตรกร ของธนาคารพาณิชย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

	Cf	Co				รวม	Cu	Lc
		Coa	Coi	Coe	Cot			
2529								
เฉลี่ยทุกสาขา	78.15	9.99	3.25	0.98	2.16	16.37	4.99	100.00
สาขาในเขตเมือง	80.04	9.19	3.08	0.87	2.08	15.22	4.33	100.00
สาขาในเขตอำเภอชนบท	75.10	12.37	3.66	0.55	2.40	18.98	5.37	100.00
สาขานขนาดใหญ่	79.68	9.63	3.21	1.11	1.91	15.86	4.07	100.00
สาขานขนาดกลาง	76.87	10.60	3.34	0.61	2.71	17.25	5.36	100.00
สาขานขนาดเล็ก	75.70	11.52	3.37	1.14	2.43	18.47	5.29	100.00
2532								
เฉลี่ยทุกสาขา	80.55	9.20	2.60	0.89	1.95	14.64	4.38	100.00
สาขาในเขตเมือง	81.50	8.70	2.52	0.80	1.86	13.88	4.21	100.00
สาขาในเขตอำเภอชนบท	78.31	11.15	2.96	0.34	2.23	16.68	4.54	100.00
สาขานขนาดใหญ่	82.22	8.45	2.37	0.89	1.68	13.39	4.00	100.00
สาขานขนาดกลาง	80.90	8.96	2.23	0.43	2.20	13.82	4.80	100.00
สาขานขนาดเล็ก	78.72	10.17	2.90	0.22	2.64	15.93	4.84	100.00

หมายเหตุ	Cf	หมายถึง	ต้นทุนของเงิน
	Co	หมายถึง	ต้นทุนการดำเนินงาน
	Coa	หมายถึง	ต้นทุนการบริหารสินเชื่อก
	Coi	หมายถึง	ต้นทุนสาขาในเขต
	Coe	หมายถึง	ต้นทุนการบังคับให้กระทำตามสัญญา
	Cot	หมายถึง	ต้นทุนคงที่ด้านอื่น ๆ
	Cu	หมายถึง	ต้นทุนความเสี่ยง
	Lc	หมายถึง	ต้นทุนการให้สินเชื่อก

ธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกที่มีสัดส่วนเงินฝากทั้ง 3 ประเภทเป็น 3.8 : 22.1 : 74.1 ทำนองเดียวกันกับในปี 2532 ที่ธนาคารในเมืองมีสัดส่วนเงินฝากเป็น 4.2 : 31.2 : 64.6 และธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกมีสัดส่วนเป็น 3.9 : 30.1 : 66.0 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงินฝากของธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกจะเป็นเงินฝากประจำเสียส่วนใหญ่ เงินฝากกระแสรายวันและออมทรัพย์ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่ามีอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารในเมือง เหตุผลอีกประการหนึ่งอาจจะเนื่องมาจากธนาคารในเมืองมีสัดส่วนของจำนวนลูกหนี้สินเชื่อเกษตรต่อลูกหนี้ทั้งหมด น้อยกว่า ธนาคารในเขตอำเภอรอบนอก (ตารางที่ 14) จึงมีต้นทุนการดำเนินงานที่ต่ำกว่า ยกตัวอย่างเช่นในปี 2529 ธนาคารในเมืองมีสัดส่วนลูกหนี้เกษตรเป็นร้อยละ 47.88 ของลูกหนี้ทั้งหมด เทียบกับธนาคารในเขตรอบนอกซึ่งมีลูกหนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.67 เป็นลูกหนี้เกษตร และในปี 2532 ลูกหนี้ร้อยละ 29.26 ของธนาคารในเมืองเป็นลูกหนี้เกษตรและลูกหนี้ร้อยละ 59.72 ของธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกเป็นลูกหนี้เกษตร การที่มีจำนวนลูกหนี้มากในขณะเดียวกัน วงเงินสินเชื่อแต่ละรายค่อนข้างน้อย ทำให้ธนาคารในเขตอำเภอรอบนอกมีต้นทุนในการดำเนินงานสูง

นอกจากนั้น ธนาคารที่ตั้งอยู่ในเมืองมีหนี้สูญด้านเกษตรน้อยกว่าธนาคารในเขตอำเภอรอบนอก (ตารางที่ 13) กล่าวคือ ในปี 2529 ธนาคารในเมืองมีหนี้สูญร้อยละ 11.7 น้อยกว่าธนาคารในเขตอำเภอรอบนอก ที่มีหนี้สูญร้อยละ 2.82 เช่นเดียวกันกับปี 2532 ธนาคารในเมืองมีหนี้สูญร้อยละ 1.14 น้อยกว่าธนาคารในชนบทที่มีหนี้สูญถึงร้อยละ 2.10 จึงเป็นผลให้ธนาคารในเมืองมีต้นทุนความเสี่ยงน้อยกว่าธนาคารในเขตอำเภอรอบนอก

4.3 การเปรียบเทียบต้นทุนของสาขาที่มีขนาดต่างกัน

ขนาดของสาขาก็มีผลกระทบต่อต้นทุนการให้สินเชื่ออยู่บ้างโดยเฉพาะระหว่างสาขาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก จะมีต้นทุนสินเชื่อที่แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน ส่วนสาขาขนาดใหญ่และสาขาขนาดกลางซึ่งมีขนาดไม่ต่างกันมากนักก็มีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรใกล้เคียงกัน คือ ในปี 2529 เป็น 9.61 บาท และ 9.78 บาท และในปี 2532 เป็น 9.70 บาท และ 9.82 บาท ในขณะที่สาขาขนาดเล็กมีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตร 10.27 บาท ในปี 2529 และมีต้นทุน 10.60 บาท ในปี 2532 เหตุผลใหญ่ก็มักจะสืบเนื่องจากต้นทุนเงินฝากสาขาขนาดใหญ่มีเงินฝากประเภท

ประจำซึ่งมีต้นทุนสูงเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าเงินฝากออมทรัพย์และกระแสรายวันมากกว่า จึงทำให้มีต้นทุนของเงินต่ำกว่าธนาคารขนาดเล็ก (ตารางที่ 12) เช่น ในปี 2529 ธนาคารขนาดใหญ่มีสัดส่วนเงินฝากกระแสรายวัน: ออมทรัพย์ : ประจำ เป็นสัดส่วน 4.0 : 28.8 : 67.2 ธนาคารขนาดกลางมีสัดส่วนเป็น 4.0 : 27.3 : 68.7 และธนาคารขนาดเล็กมีสัดส่วนเป็น 3.6 : 23.5 : 72.9 คล้าย ๆ กับปี 2532 ที่ธนาคารขนาดใหญ่มีสัดส่วนเงินฝากเป็น 4.1 : 31.2 : 64.7 ธนาคารขนาดกลางมีสัดส่วนเป็น 4.0 : 33.0 : 67.0 และธนาคารขนาดเล็กมีสัดส่วนเงินฝากเป็น 3.7 : 29.1 : 67.2

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบต้นทุนในทุก ๆ ด้านแล้ว สาขาขนาดใหญ่กว่ามีองค์ประกอบต้นทุนหมวดต่าง ๆ ที่ต่ำกว่าสาขาขนาดเล็ก และเมื่อรวมหมวดต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้ว จึงทำให้สาขาขนาดใหญ่กว่ามีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรที่ต่ำกว่าสาขา ที่มีขนาดเล็กกว่า สาขาขนาดใหญ่มีการจัดสรรเงินทุนและบริหารต้นทุนได้คล่องตัวกว่าสาขาที่มีขนาดเล็ก และเมื่อพิจารณาเฉพาะต้นทุนการดำเนินงานแล้ว แม้สาขาขนาดใหญ่จะมีพนักงานมากกว่า อาศัยการทำงานของพนักงานโดยเฉลี่ยยาวนานกว่าสาขาขนาดเล็กหรือสาขาเปิดใหม่ ๆ แต่การบริหารสินเชื่อจำนวนมาก ๆ และด้วยพนักงานจำนวนมาก มีประสิทธิภาพสูงกว่าธนาคารขนาดเล็กที่มี เจ้าหน้าที่หรือพนักงานด้านสินเชื่อเพียง 2 - 3 คน เมื่อคำนวณออกมาเป็นต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรต่อสินเชื่อเกษตรที่ปล่อยไป 100 บาท แล้วจึงมีต้นทุนที่ต่ำกว่า

สำหรับต้นทุนความเสี่ยงก็เช่นเดียวกัน สาขาขนาดใหญ่กว่ามีประสบการณ์การให้สินเชื่อเกษตรมาก่อนข้างมากกว่าสาขาขนาดเล็กอย่างชัดเจน โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านหนี้สูญ ธนาคารที่เปิดสาขาก่อนหรือการเปิดสาขาเป็นอันดับต้น ๆ ในท้องถิ่นจะได้เปรียบธนาคารอื่น ๆ ในด้านความสามารถในการคัดเลือกลูกค้าคุณภาพดีได้ก่อน และสาขาขนาดใหญ่ ๆ ส่วนมากจะพัฒนามาจากสาขาธนาคารที่ไปเปิดสาขาในอันดับแรก ๆ ในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามเหตุผลสนับสนุนด้านต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนความเสี่ยงดังกล่าวข้างต้นนั้น ก็ยังมีอาจสรุปจากตารางได้อย่างแน่ชัดนัก เนื่องจากสัดส่วนจำนวนลูกหนี้เกษตรต่อลูกหนี้ทั้งหมดและปริมาณหนี้สูญ ของธนาคารที่มีขนาดสาขาคือต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2529 กับปี 2532 ยังไม่อาจ จำแนกได้อย่างชัดเจน แต่ถึงแม้จะไม่มีตัวเลขใด ๆ มาชี้ให้เห็นว่าผู้จัดการที่มีประสบการณ์มากกว่าหรือเป็นผู้จัดการมานานกว่าจะสามารถบริหารสินเชื่อให้ได้ต้นทุนที่ต่ำกว่า

ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือผู้ที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งใหม่ หรือเป็นผู้จัดการครั้งแรก แต่ด้วยระบบการพนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ส่วนใหญ่สรรหาผู้จัดการสาขาหรือหัวหน้าสินเชื่อโดยการเลื่อนตำแหน่งพนักงานระดับต่ำกว่าขึ้นมาเป็นผู้จัดการ บางคนมาจากสายสินเชื่อ สายสัมพันธ์บัญชี หรือสายงานอื่น ๆ และมักจะได้รับการโยกย้ายไปประจำสาขาระดับอำเภอ หรือสาขาขนาดธุรกิจเล็ก ๆ ก่อน แล้วค่อยได้รับการโยกย้ายไปอยู่สาขาที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้จัดการสาขาในเขตอำเภอรอบนอกโดยเฉลี่ยแล้วอาจจะมีประสบการณ์และมีประสิทธิภาพในการบริหารสินเชื่อน้อยกว่าผู้จัดการสาขาในเมืองหรือผู้จัดการสาขาขนาดใหญ่ จึงอาจจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนผลการศึกษาที่ว่า เหตุใดต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนความเสี่ยงของสาขานานาชาติใหญ่กว่าจึงต่ำกว่าสาขานานาชาติเล็กกว่า

4.4 ส่วนประกอบและสัดส่วนของต้นทุน

จากรายละเอียดในตารางที่ 18 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของต้นทุนของเงิน (CF) ที่นับว่าเป็นต้นทุนหลัก ในปี 2529 ธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีต้นทุนของเงินเฉลี่ยเป็นร้อยละ 78.15 ของต้นทุนทั้งหมด รองลงมาได้แก่ต้นทุนการดำเนินการ (Co) ที่คิดเป็นร้อยละ 16.37 และต้นทุนความเสี่ยง (Cu) คิดเป็นร้อยละ 4.99 ของต้นทุนทั้งหมด เช่นเดียวกับกับโครงสร้างของต้นทุนในปี 2532 ที่มีสัดส่วนของต้นทุนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์ทุกสาขามีค่าเฉลี่ยของต้นทุนของเงินเป็นร้อยละ 80.55 ของต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนการดำเนินการร้อยละ 14.64 ของต้นทุนทั้งหมดและต้นทุนความเสี่ยงร้อยละ 4.38 ของต้นทุนทั้งหมด

สัดส่วนดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและน้ำหนักของต้นทุนของเงินที่ธนาคารจัดหามาให้ลูกหนี้กู้ยืม ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการกำหนดต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ และปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนของเงินได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทต่าง ๆ ที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ในการระดมเงินฝากของประชาชน

สำหรับต้นทุนการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนย่อย ๆ นั้น พบว่าต้นทุนในการบริหารสินเชื่อ (Coa) เป็นส่วนสำคัญและมีน้ำหนักมากที่สุด รองลงมาได้แก่ต้นทุนสารนิเทศ (Co1) ต้นทุนคงที่ด้านอื่น ๆ (Cot) และต้นทุนการบังคับให้กระทำตามสัญญา (Coe)

ส่วนต้นทุนความเสี่ยงนั้น ถึงแม้จะเป็นหมวดที่เล็กที่สุดแต่ก็มีความสำคัญมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มักใช้ความเสี่ยงและหนี้สูญในการกล่าวอ้างถึงภาระต้นทุนรวมในการให้สินเชื่อเกษตร แม้ในผลการศึกษารั้งนี้ จะได้ค่าต้นทุนความเสี่ยงค่อนข้างน้อยคือ คิดเป็นต้นทุน 0.48 บาทต่อเงินให้สินเชื่อ 100 บาทหรือคิดเป็นร้อยละ 4.99 ของต้นทุนทั้งหมดในปี 2529 และเป็นต้นทุน 0.43 บาทต่อเงินให้สินเชื่อ 100 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 4.38 ของต้นทุนทั้งหมดในปี 2532 ก็ตาม แต่การที่มีต้นทุนความเสี่ยงค่อนข้างต่ำเช่นนี้เกิดจากการให้สินเชื่อที่คัดเลือกลูกค้าโดยการคัดเลือกและให้สินเชื่อแก่ลูกค้าเกษตรชั้นดีทั้งสิ้น ซึ่งหากธนาคารไม่เลือกลูกค้ามากนักเหมือนสินเชื่อประเภทอื่น ๆ อาจจะมีต้นทุนความเสี่ยงสูงขึ้นอย่างแน่นอน

ดังนั้น โดยสรุปแล้ว

1. จากการศึกษา พบว่า สาขาธนาคารที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอรอบนอกโดยเฉลี่ยแล้วมีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรสูงกว่าต้นทุนเฉลี่ยของสาขาในเมือง ทั้ง ๆ ที่จำนวนลูกหนี้เกษตรของสาขาในเขตอำเภอรอบนอกมีมากกว่า แต่ส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้อยู่ยงและแต่ละรายก็มีปริมาณเงินกู้ไม่มากเท่ากับสาขาในเมือง จึงสามารถกล่าวได้ว่า การให้สินเชื่อในลักษณะรายเล็กรายน้อยนั้นสิ้นเปลืองทรัพยากรมากกว่า สะท้อนให้เห็นว่า สำหรับธนาคารพาณิชย์แล้ว การให้สินเชื่อรายย่อยยังมีข้อบกพร่อง คือ ยังมีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ

ในทำนองเดียวกันกับสาขาขนาดเล็กที่ให้สินเชื่อเกษตรโดยมีต้นทุนสูงกว่าสาขานขนาดกลาง และสาขานขนาดกลางมีต้นทุนที่สูงกว่าสาขานขนาดใหญ่ นั้น สะท้อนให้เห็นว่าการให้สินเชื่อเกษตรเป็นจำนวนมาก ๆ มีการประหยัดต่อขนาดซึ่งอำนาจในการอนุมัติเงินกู้สินเชื่อเกษตรของผู้จัดการสาขามีบทบาทมากในการให้สินเชื่อเกษตรครั้งละมาก ๆ จึงมีส่วนทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถกระจายสินเชื่อได้มากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับที่ภาวะเศรษฐกิจดีและไม่ดีนั้น ในปีที่ภาวะเศรษฐกิจดีนั้น สาขาส่วนใหญ่ให้สินเชื่อเกษตรโดยมีต้นทุนลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาวะเศรษฐกิจมีส่วนอย่างมากในการกำหนดต้นทุนและการควบคุมต้นทุนของธนาคารพาณิชย์

2. จากการสำรวจและสอบถามธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมทั้งผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสาขาธนาคารพาณิชย์ไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับการให้สินเชื่อเกษตรเท่าใดนัก ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายสินเชื่อเกษตรและ

นโยบายสินเชื่อส่วนบุคคลอย่างชัดเจน เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติตาม ซึ่งจะสังเกตได้จากตัวเลขในตารางที่ 4 ที่ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่ายอดเงินการให้สินเชื่อเกษตรจะเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ธนาคารพาณิชย์ไม่เคยให้สินเชื่อเกษตรได้ครบตามเป้าหมายเลย ตั้งแต่เริ่มใช้นโยบายในปี 2518 และจากความจริงที่พบว่าบางสาขาตั้งแต่เปิดสาขามายังไม่เคยให้สินเชื่อได้ครบตามเป้าหมายเลย ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการที่ส่วนแบ่งการตลาดของสินเชื่อเกษตรในสินเชื่อทั้งหมดค่อนข้างน้อย จึงคล้ายกับว่า ธนาคารพาณิชย์ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับสินเชื่อเกษตรเท่าที่ควร

นอกจากนี้จากการที่ธนาคารพาณิชย์ไทย 15 ธนาคารนั้นมีเพียง 4 ธนาคารเท่านั้นที่มีพนักงานด้านการเกษตรโดยเฉพาะหรือที่เรียกว่าตำแหน่งพนักงานสินเชื่อเกษตร ส่วนอีก 11 ธนาคารไม่ได้มีผู้ทำหน้าที่โดยตรง และในขณะนั้นบางสาขาก็ไม่จ้างพนักงานสินเชื่อเกษตรโดยตรงและบางสาขาย้ายตำแหน่งหรือโยกย้ายไปทำงานด้านอื่นด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สินเชื่อเกษตรไม่ได้เป็นเป้าหมายในการทำงานหรือเป้าหมายของสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เลย ซึ่งอาจจะมองได้หลายแง่ว่า ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐไปตามหน้าที่โดยไม่ได้ตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจังหรือมองเห็นความสำคัญ หรืออาจจะมองได้อีกแง่หนึ่งว่า นโยบายของรัฐยังไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับระบบวิธีการและเป้าหมายของการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ หรือแม้กระทั่งความต้องการสินเชื่อเกษตรของเกษตรกร

3. ในด้านวิธีการคำนวณต้นทุนของการให้สินเชื่อเกษตรนั้น ธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ไม่ได้ตอบคำถามว่ามีวิธีการคำนวณต้นทุนหรือไม่อย่างไร ส่วนมากตอบว่าทางสำนักงานใหญ่ของธนาคารที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ จะทำการคำนวณต้นทุนทุกชนิดเกี่ยวกับธนาคารแล้วแจ้งให้สาขาทราบหรือบางที่ก็ไม่ได้แจ้งให้ทราบ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สาขาธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่ไม่มีการคำนวณต้นทุนดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาว่าสาขาธนาคารพาณิชย์เองส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงต้นทุนที่แท้จริงของตนเอง

จากตารางที่ 18 ที่แสดงให้เห็นว่าในต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรนั้น ธนาคารมีความเสี่ยงสูงอยู่ในนั้นประมาณร้อยละ 4 - 6 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งแม้จะเป็นต้นทุนตัวที่เล็ก แต่ก็มีความสำคัญอยู่มาก ดังที่กล่าวมาในบทที่ 1 แต่ในที่นี้อาจจะกล่าวถึงพฤติกรรมการปล่อยสินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ได้ว่า คู่เหมือนจะไม่ค่อยสนใจกับต้นทุนความเสี่ยงนี้ คุณได้จากตัวอย่างวิธีการคำนวณต้นทุนในหน้า 36 ที่ยกมาให้ดู 7 ตัวอย่าง มี 6 ตัวอย่างที่ไม่ได้

นำเอาความเสี่ยงหรือหนี้สูญมารวมไว้ในขั้นตอนการคำนวณต้นทุน สะท้อนให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ไม่ทราบต้นทุนความเสี่ยงของตนเองได้เลย ซึ่งหมายความว่าธนาคารพาณิชย์จะไม่มีทางที่จะลดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อได้เลยหากไม่ทราบและไม่เคยคำนวณหาค่าใช้จ่ายด้านความเสี่ยงหรือหนี้สูญให้ออกมาปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

4. จากการศึกษาสามารถสรุปสาเหตุที่ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์มีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรเพิ่มขึ้นหรือลดลงอยู่ 2 ประการ ประการแรกได้แก่ ปัจจัยด้านอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ส่งผลกระทบต่อต้นทุนของเงินโดยตรง และประการที่สองได้แก่ ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนความเสี่ยง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการหรือแนวทางในการลดต้นทุนดังกล่าวโดยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในด้านปัจจัยอัตราดอกเบี้ยนั้น คงจะเกินความสามารถของสาขาธนาคารที่จะไปกระทำหรือส่งผลต่ออัตราดอกเบี้ยโดยตรง แต่สาขาอาจทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงหรือปรับวิธีการได้มาซึ่งเงินทุนที่จะให้กู้ยืม โดยการเน้นหนักในด้านการระดมทุนจากแหล่งที่ธนาคารเสียค่าใช้จ่ายต่ำให้ได้มากขึ้น สำหรับปัจจัยในด้านประสิทธิภาพการทำงานได้แก่การเพิ่มขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ของพนักงาน การเพิ่มความตั้งใจ ความสนใจในการทำงาน ตลอดจนการลดค่าใช้จ่ายโดยการประหยัด หรือการบริหารที่ส่งผลให้สามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ ดังที่จะกล่าวรายละเอียดในข้อเสนอนี้ในบทถัดไป

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหนึ่งที่มีไม่ได้ก็คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำหรือต้องทำนั้น ธนาคารพาณิชย์จะต้องฟังคำสั่งหรือรับนโยบายมาจากสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพฯทั้งสิ้น ดังนั้นการให้สินเชื่อเกษตรจะประสบความสำเร็จตามนโยบายของรัฐหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายเจ้าของธนาคารด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย